

УДК 329.17(045)

КРИТИКА ФАШИЗМУ І НАЦІОНАЛ–СОЦІАЛІЗМУ НА СТОРІНКАХ ДРУКОВАНОГО ОРГАНУ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ „РОЗБУДОВА НАЦІЇ”

Олег Богуславський

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка
вул. Мельникова, 36/1, 04119, Київ, Україна
e-mail: inst@journ.univ.kiev.ua*

Довгі десятиліття в суспільну свідомість комуністичним режимом закладалися цілісність і нерозривність понять „український буржуазний націоналізм-фашизм-нацизм”, що навіть набуло такого терміну-штампу як „українсько-німецький націоналізм”, або Український фашизм.”

За часів тоталітаризму українські вчені не мали доступу до спецфондів, у яких зберігалися ті періодичні видання та документи, що могли б пролити світло на цю проблему. Що більше, офіційна історична наука під впливом комуністичної партії намагалася навісити українському націоналізмові, та, головню. Організації українських націоналістів (ОУН), ярлик „фашисти”, „гітлерівці”, „колабораціоністи”. Як не дивно, але й за часів незалежності журналістикознавці відразу не виявили за цю тему, бо тему бо на перешкоді були об’єктивні та суб’єктивні реалії існуючих політичних режимів, які не мали наміру „переписувати” чи переглядати історію, граючи на електоральних симпатіях постсовєтської людини. У різний час проблемою займалися сучасні історики і політологи! – Г. Касьянов, К. Бондаренко, О. Зайцев та ін. Але питання й досі залишається „білою плямою” в історії української преси через те, що воно перебувало поза інтересами українських журналістикознавців. Об’єктом цього дослідження є аналіз ставлення українського націоналізму до італійського фашизму та німецького націонал–соціалізму крізь призму внутрішньопартійної публіцистики на сторінках журналу „Розбудова нації”. Оскільки це дослідження не пов’язане з політичними поглядами та уподобаннями, ми констатуємо той факт, що партійна публіцистика використовується лише як історіографічне джерело.

Виникнення українського націоналістичного руху, на думку більшості вчених, є реакцією на поразку у Визвольних змаганнях, а також на поділ українських земель між іншими державами.

Обговорюючи проблеми формування та еволюції ідеології ОУН, констатуємо той факт, що організація почала існування в січні 1929 р., після того, як об’єдналися кілька українських націоналістичних груп з еміграції та західноукраїнських земель.

Цей рух значною мірою став продуктом копіювання європейських політичних зразків того часу, які користувалися масованою інформаційною підтримкою. Тож і не дивно, що у процес формування ідеологічних основ націоналістичного руху активно „втрутилися” націоналістичні часописи „Національна думка”, „Державна нація”, „Розбудова Нації”, „Смолоскипи”, „Сурма” та ін., на шпальтах яких і узгоджувалися основні ідеологічні аспекти. Часто узгодження ідеологічних постулатів супроводжувалося досить гострими дискусіями, які, треба бути відвертим, не з’являлися на сторінках націоналістичної преси через небажання „виносити сміття з хати”.

Основні дискусії щодо ідеологічно-програмних постулатів напередодні утворення ОУН відбувалися передусім на сторінках „Розбудова нації”, який став головним теоретико-інформаційним органом ОУН. Саме довкола нього сформувалася група діячів. Це були переважно представники діаспори, які стали інтелектуальним стрижнем організації – Дм. Андрієвський, Ю. Вассиян, С. Ленкавський, В. Мартинець, Є. Онацький, Зенон Пеленський, М. Сціборський, та ін. Необхідно відзначити, що в процесі формування ідеологічних основ та засад політичної практики українського націоналізму, деякі його риси дали підстави опонентам руху поставити його в один ряд з його сучасниками – італійським фашизмом та німецьким націонал-соціалізмом.

Один з відомих істориків ОУН, П. Мірчук у своїх „Нарисах історії ОУН” писав, що „серед українських націоналістів, безкомпромісових противників комуно-більшевизму, італійський фашизм як антикомуністичний рух, викликав симпатію, а як новий соціально-політичний та економічний рух – зацікавлення. Проте вони вважали його витвором чужого духа, непридатним для прищеплювання на український ґрунт” [1, с. 13].

Однією з „перших ластівок” на сторінках „Розбудова Нації” стала дискусійна стаття проф. О. Мицюка під назвою „Фашизм”. Супровідний редакційний вступ відразу вказує на позицію щодо цього політичного руху: „підкреслюємо невмістність назви „фашизму”, якою охрестили український націоналізм його противники. Фашизм це рух державного народу, це зроджена на соціальнім підкладі течія, що змагалася за владу у власній державі. Український націоналізм це рух національно-визвольний, завданням якого є боротьба за державність, до якої має повести найширші маси українського народу. А тому українського націоналізму не тільки що не можна утожнювати з італійським фашизмом, а навіть не можна до нього надто приподібнювати. Тим більше не можна приподібнювати українського націоналізму до тих соціально й політично реакційних течій інших державних народів, що їх охрещено рівнож „фашизмом”, назвою зрештою невідповідною, коли візьмемо хочби на увагу те, що сам Мусоліні сказав: „Я тверджу, що в чужині є неможливо наслідувати фашизм, тому, що є там інші історичні, географічні, господарські й моральні умови” [2, с. 262].

Як зазначав сам автор, основи цієї статті були прочитані ще влітку 1927. р. „в Українській Громаді в Римі, а потім повторив його в Українськiм Правничiм Товариствi в Празi та в моїм семiнарі політичної економії в Українськiй Господарськiй Академії в Подєбрадах” [2, с. 337]. Тим самим можна

стверджувати про певну збалансованість викладу та попередню апробацію проблеми в різних політичних середовищах.

Уже в цій першій статті, присвяченій аналізу фашизму як суспільно-політичної течії, автор доходить висновку про його подібність до більшовизму: „як і російський комунізм, фашизм пересяк психологією і методами воєнної доби: його тактика випробовується на боротьбі перш усього з італійським большевизмом і є тактикою воєнно-большевицькою: за розбите скло він б'є десять, за спалений дім палить три...” [2, с. 265].

Не без захоплення О. Мицюк писав: „Написавши на своїм прапорі – честь батьківщини й її великодержавність, – охоплена „містичною пристрасною” і революційна своєю тактикою фашистська течія у кривавій боротьбі з початком 1921 р. остаточно перемотає соціалістичні та комуністичні течії й незабаром сама зовсім неподільно опановує політичне життя Італії” [2, с. 263].

Автор також вказує і на риси, які б, на його думку, могли допомогти розрізненому українству консолідуватися в боротьбі за власну державність: „У зовнішній політиці, висловлюючись проти яких-будь інтернаціоналістів, фашизм став на позиції національної єдності всіх італійців, де б вони не перебували... У внутрішній спеціально-економічній політиці він над все ставить державу, захищаючи національні традиції й інтереси та підпорядковуючи приватні й класові інтереси моральним і господарським інтересам національності...” [2, с. 266]. Виступаючи „за консолідацію нації і тому проти комунізму й соціалізму, плекаючих класове роз'єднання і боротьбу” фашизм не виступав тим самим проти робітництва. „Робітництво фашизм береться організувати в робітничі синдикати, які мають служити вищій цінності – національності й виявляти національну солідарність провадженням національного виробництва, при чім конфлікти між працею і капіталом мусять розрішатися державним регулюванням”. Окрім того фашизм „залишає інститут приватної власності, однак розуміючи під ним не тільки саме право, але й певний обов'язок виконання соціальної функції” [2, с. 266].

Автор доволі критично оцінює таку рису італійського фашизму, що вже відверто проявилася, як шовінізм: „Національна самоповага у фашистів переходить у національну виключність і вищість навіть над такими націями, як англійська й французька. Для фашизму інші національності є нічого, вони існують постільки, поскільки їх можна використати для Італії. Звідси подавлення фашизмом не італійських народностей Італії, як німецької так слов'янських, а також стремління до розросту, до імперіалістичного поширення меж Італії, що видатно спричиняється до занепокоєння Європи” [2, с. 26].

Порівнюючи італійський фашизм з українським націоналістичним світоглядом, автор доходить висновку, що „вимагаючи напруження всіх сил нації, кличучи її до активності, фашизм не вірить у творчу силу мас. Для нього народня маса як така, не є діяльним фактором історії; до творчості юрби віставиться більш ніж скептично. Натомість творчий успіх національності він бачить у руках вибраної меншости, аристократії духа, що своїм поривом

зохоплює і спрямовує на шлях поступу всі творчі сили народу” [2, с. 67]. І далі продовжує думку: „У фашизмі під гаслом „національної держави”, подібно як у большевизмі, хоч останній видвигнув гасло демосу – „робітничо-селянську владу” криється, так би мовити, презирство до широких мас, від яких і тій другі вимагають якої головної чесноти: послуху. І фашизм – в ім’я нації – і большевизм – в ім’я всесвітньої революції – прагнуть створити новий, незвичайний в історії суспільний устрій, і для свого ідеалу і в тій і в другій концепції держава стремить поглинути сучасну живу людину, і там і тут підпорядкувати її без останку, зробити з неї дисциплінований орган виконання, засіб, а не ціль в собі” [2, с. 267–268].

Іншим позитивом фашизму, на думку О. Мицюка, треба вважати й те, що „большевизм пришов до влади крізь море крові, фашизм, щоб там не казати, порівнює доконав перевороту з відповідним почуттям міри” [2, с. 68].

Аналізуючи політику Б. Муссоліні та італійських фашистів у сфері соціально-економічних перетворень, автор стверджує, що „фашизм піднімає розв’язку вікової проблеми боротьби праці й капіталу. Виходячи з інтересів нації, він за розвиток витвірних сил робить солідарними всіх витвірців, які, як частина національного організму, залежать у своїм добробуті од багатства й величі цілої нації” [3, с. 328]. На думку О. Мицюка, фашизм дуже багато має спільного не з українським націоналізмом, а з московським більшовизмом: „У большевиків в ім’я світової революції, у фашистів в ім’я національної „фашистівської революції” (цього терміну постійно вживають офіційні документи фашизму) однаково суворо проведений принцип етатизму. У большевиків удержавлені професійні союзи, у фашистів – удержавлені корпорації; там всі робітники повинні бути вписані у професійні союзи, щостали помічними органами совітського апарату, тут не можна не вписатися в корпорації, що служать фашистівському апаратові; там вони підпорядковані установі комуністичної держави, тут фашистівської; там і тут страйки заборонені; там забарвлені на комуністичну краску профсоюзи одержують від уряду підпомогу й певні вигоди, тут в анальоґічнім упривілеюванім положенні фашистівські синдикати; там член комуністичної партії береться на працю поза чергою, тут члени фашистівської партії; там особа витвірця проглинута профсоюзом, й іншими удержавленими економічними організаціями, тут вона тоне в корпорації, а корпорація у державі” [3, с. 330].

Важливими у сучасній внутрішній політиці фашистської Італії, на думку О. Мицюка були питання виховання молодого покоління та вирішення питання співіснування церкви і держави.

Так, „виховання молодого покоління Італії відбувається в дусі засад фашизму. Муссоліні якимось сказав: „мені байдуже до старшого покоління: хай доживає свій вік афашистами й навіть антифашистами; мене цікавить майбутнє і тому мусимо працювати над молодю, підлітками й дітьми”... Виходячи з цього, величезну увагу присвячено вихованню молоді, щоби вона пройнялась націоналізмом і фашизмом. Вчителі мають організувати з учнів фашистівські гуртки й нині ціла Італія вкрита клубами фашистівської молоді. Вступ до них добровільний, але з тим зв’язано стільки принадного – розваги, ігри. Гімнастика, спорт, вишкіл, кіно, театри, прогульки по Італії – і навіть

вигідного – урядові й приватні знижки й іншого роду матеріальні полегші – що молодь вступає до клубів дуже охоче... у вихованні психіки підростаючого покоління зручно використано й нахил дітей грати „у військо”... І молоде покоління ... добровільно підлягає суровій дисципліні, слухає старшого фашиста в центуріні, машерує по вулицях як справжні жовніри; так підготовляється майбутня армія національної Італії”. Тут автор знову проводить паралель до політичного антиподу фашизму – комуністів, які „так само уділяють величезну увагу вихованню, розуміється в своєму дусі, молодого покоління, організувавши комуністичний союз молоді, комсомол, у комуністів – антінаціональні комсомольці, у фашистів – національно-патріотичні баліли надія майбутности...” [3, с. 34].

На відміну від більшовицького СРСР, фашистська Італія мала потужний осередок католицької церкви, тому „як не сильна нині фашистська диктатура, а проте вона не пішла, на зразок комуністів, дорогою перманентної боротьби з церквою, боротьби, що так болоче бє самий комунізм. Фашизм не дав можливости католикам виховувати італійську молодь у своїм дусі, але поза тим він урахував значіння замирення з католицькою церквою і пішов навіть на відновлення папської держави-ліліпута. Цей крок приніс фашизмові більше його зміцнення” [3, с. 334–335].

О. Мицюк вказує і на те, що для фашизму, що із презирством ставився до парламентаризму й народоправства, „індивід, як самоціль, не має значіння; він корисний лише настільки, наскільки мислить перш усього про державу і вже після того про власні інтереси; він, отже, цінний наскільки є частиною великого цілого [можна порівняти зі сталінським „людина – гвинтик системи”], укладається в рамки обєднань, корпорацій та обслуговує інтереси державної цілості” [3, с. 335].

Але навіть виходячи з того, що у фашистській державі все було підкорено режимові, перші вибори, що відбулись, показали, „що все ж 130 тисяч голосів подано проти уряду; інші противники режиму не взяли участи у виборах. Фашистський режим святкує перемогу; режим диктатури контраcигнований народнім „плебісцитом”. Щоб про цей плебісцит не говорено, але фашизм відважився на те, на що ніколи не зважився б режим большевицький” [3, с. 335].

Закінчуючи свій огляд–аналіз фашизму, як ідеологічно–політичної течії, О. Мицюк доходить висновку, що хоч він і „прийшов як певна реакція проти хиб демократії і соціалізму, з наявністю у високій мірі напруженого волевого елементу й перевагою прямої дії над теоретичним ідеологічним обґрунтуванням. Розчарована безсильністю і безвіллям парламентарного режиму та невмілістю соціалістів, Італія, можна сказати, з цікавістю зустріла фашистів, шукавших нових шляхів. Виходячи зі засади, що державна керма мусить належати меншости, „аристократії духа”, фашизм, пішов шляхом диктатури як методу державної перебудови...” Якщо говорити про те, що можна було б запозичити від нього, то автор схильний думати, що „у фашизму можна навчитись організаційного хисту, в обсягуж оригінальности принципів

він дає, покищо, дуже мало, йому ще богацько бракує до тої цілісної системи, яка давала б відповідь на ріжноманітні запити людського буття” [3, с. 336].

Порушуючи проблему вождя-провідника, О. Мицюк стверджує, що „фашизм прийшов у формі диктатури, що своєю природою все є явищем виключним і тимчасовим, хоча вона в данім випадку протримується довгий час. Постійна диктатура носить в собі зародки власного розкладу, їй потрібні не раби, але аристократія духа; однак підчас пасивного стану має, підчас сліпої підлеглості й слухняности всебічно розвинені люди, які тільки й можуть надаватися на державних діячів, не можуть з’являтися, бо в часі хронічної диктатури висихає власне те джерело, а якого родяться активні й творчі елементи. Диктатор сам розуміє певний вищий інтерес держави, нації чи кляси, які заступає, але механічні виконавці його волі стають за його спину переважно зі своїми егоїстичними інтересами; диктатурам все загрожують підлизи, що непомітно накладають на них своє тавро. Диктатор завсідай приписує собі непогрішимість, він непохитно певний, що його устами говорить сама правда, в його промовах – манія великості. Диктатури створювали справді видатні особистости, але заступники диктаторів ніколи не дорівнювали творцям диктатури. Диктатор лише тоді матиме успіх, коли відчує духа часу й стане провідником ідей, які бодай у зародку носяться в повітрі; здається, що такого відчуття не бракувало Мусоліні, ні на початку, ні тоді, коли він до режиму диктатури припряг демократичні декорації” [3, с. 36].

Знаходячи у фашизмі багато подібного з більшовизмом, автор стверджує, що про взаємозапозичення не може бути й мови, „іодібности є соціольогічним наслідком будування і там і тут однако нової форми авторитарної держави. Обидва є яскравими явищами епохи, маючи кожний окремих симпатиків. Передова західньо-європейська демократія більш чи менш толерує більшовизм, ставляючись різко негативно до фашизму, який для неї став лайливим словом. Навпаки ж, вороги соціалізму й прихильники реакції ... захоплюються фашизмом до самозабуття, вбачаючи в ньому протиотруту супроти соціалізму й демократії. Ці симпатії реакціонерів збудовані на незнанні суті фашизму, на з’яві про нього, як про твердиню чорної сотні в Європі. Вище вже одмічено, що фашизм не міг піти й не пійшов шляхом реставрації і реакції. У ньому є елемент великого гнету людської особистости, деспотизму, коли хочете тиранії, але від тих признаков не є вільні соціалізм і комунізм” [3, с. 336].

Але найбільше критично О. Мицюк висловлюється з приводу наслідування фашизму в інших країнах: „Фашизм виріс на своєріднім ґрунті Італії, з національним італійським явищем і в цілій своїй не лише політичній, але й в соціально-економічній суті – як люблять говорити фашисти – не призначений для експорту, праві елементи беруть типовий для фашизму культ ватажка, його волеву напруженість і методи дії, щоби поставити їх на службу своїм антинародним цілям; це тип псевдофашизму і його замало для успіху. Такого роду псевдофашистівська диктатура витворилась в Іспанії, однак вона там одквітає, не розквівши... Вони не розуміють, що у фашизму не знайти аналогії з чорносотенством, вони не знають, або зачиняють очі на те, що

фашизм прийшов не з права а з ліва, і то не є випадковістю, а його внутрішньою істотою.

Питання пересаджування на чужий ґрунт якоїсь, хочби надто досконалої форми режиму, не можна вирішати у формі простого механічного запозичення. Взяти з одної держави готову програму й перенести її в незмінній формі на другу – неможливо; можна тільки критично брати те, що підходить до рідного ґрунту; потрібна творчість на національній основі, а не сліпе наслідування чи механічні пересаджування” [3, с. 337].

На статтю професора О. Мицюка на сторінках „Розбудови Нації відгукнувся відомий український державний, громадський діяч та публіцист Є. Онацький. Його стаття „Фашизм і ми” розкривала більше офіційний погляд Організації українських націоналістів. Є. Онацький був членом-засновником ОУН на цей рух.

Так, ще напередодні створення Організації українських націоналістів, її майбутні організатори та ідеологи ОУН самі прагнули шукати і знаходити паралелі між зазначеними рухами. Є. Онацький писав, що „італійський фашизм має те спільне з українським націоналізмом, що він теж є нерпі за все яскраво висловленим націоналізмом... Певно, що молодий український націоналізм дещо перейняв вже від італійського фашизму і це перш за все визнання потреби залізної ієрархічної організації та підпорядкування всіх приватних, партійних і класових інтересів інтересам Батьківщини” [4, с. 95]. Але попри певну захопленість організаційними моментами („Фашизм – є перш за все єднання” [5, с. 397]) в основному, погляди Є. Онацького щодо фашизму та націонал-соціалізму були досить критичними. Він вважав, що й італійський фашизм, і німецький націонал-соціалізм могли народитися лише в нації державних, український же націоналізм був рухом нації бездержавної. Красномовними є його твердження про те, „що українські націоналісти – не фашисти” [5, с. 400], бо „глибока різниця проходить між фашизмом й українським національним рухом. Зміст тої різниці полягає в тім, що фашизм зродився і переведив цілу свою акцію в межах власної держави, в опозиції до власного уряду, на власній національній території, і мав на увазі не створення якоїсь нової держави, але лише відмоложення, перетворення старої. Тимчасом має Український національний рух перед собою займанські уряди, не має ніякої національної держави й головні його представники перебувають навіть на чужій території. Вже сама ця різниця є настільки істотна, що вона потягає за собою цілу низку важливих відмін у тактиці і в діяльносте відповідних згруповань. Ця різниця ще більш поглибилась з того часу, як італійський фашизм прийшов до влади й почав користуватись для своїх цілей державним апаратом, вживаючи тої зброї, якої так охоче вживали і вживають проти нас наші вороги, що володіють державним апаратом на наших землях. Більше того, ця типова зброя державних переможців у кожній громадянській війні зробилася для ліберальної преси цілого світу і для цілої низки „псевдо-фашистівських” урядів та організацій ніби найбільш характеристичною для

фашизму, тимчасом, як вона є типова і для большевизму, і для російського авторитаризму, і для польської „соціалістичної” пілсудчини” [5, с. 99–400].

Один із ідеологів українського націоналізму М. Сціборський також підкреслював різницю між націоналістичним духом представленим ОУН, і італійським фашизмом.

Так, у своїй праці „Націократія” цілий розділ був присвячений фашизму як одній з політичних течій сучасності. „Фашизм, – писав М. Сціборський, – це насамперед ідейна й духовна реакція на стан сучасности, що його витворили демократія, соціалізм і комунізм.”

Зауважимо, що М. Сціборський, так само, як і Є. Онацький, досить критично ставився до ідеології фашизму, вбачаючи в ній і великі хиби: „Перманентна диктатура з правилами схильна позначати життя надмірним урядовим етатизмом і витворювати культ своєманітної „поліційної держави”, що гальмують розвиток суспільства та індивідуальности... Слабкість фашизму в надмірному урядовому централізмі його системи, що утруднює процес творчої індивідуалізації громадянина.

Резюмуючи свої думки, М. Сціборський писав, що „десяток років снування режиму, це надто малий протяг часу, щоб на основі його можна було встановлювати „залізні закони” без ризику помилитися” [6]

Досить показовою стала інформаційна акція в націоналістичній пресі проти навішування на ОУН ярликів „фашистів” і „націонал-соціалістів”. Так, на сторінках „Розбудови нації” було опубліковано заяву, де між іншим йшлося про те, що „комуністична Москва змальовує український націоналістичний рух як ворожу інтересам українського працівного люду „фашистівську” акцію, що перебуває на услугах Польщі та міжнароднього капіталу. Натомість Польща окреслює український націоналізм як німецьку або большевицьку авантюру, що загрожує мирові Європи” [7, с. 345].

Резюмуючи вище сказане, ми можемо прийти до висновку, що певне захоплення ідеологами українського націоналізму італійського фашизму та німецького націонал-соціалізму було пов’язане з тим, що ці політичні були новими віяннями в тогочасному політикумі, тим більше такими, що за досить короткий проміжок часу досягли відчутних змін у суспільствах своїх країн. Українські націоналісти захоплювалися більше формою та зовнішніми ознаками, а не змістом, який, як вони прекрасно розуміли, не може бути прищеплений на український ґрунт: „Ми, представники покищо переможеного народу, вбачаємо в фашизмі, особливо в тій першій його, ще недержавній стадії інший бік до наслідування, – і то власне бік ідеалістичний. І ми не можемо миритись з накиненою нам „долею”, і ми мусимо її перемогти” [5, с. 401].

Іншим висновком є те, що всі публіцисти, які виступали з-під прапора ОУН, беззастережно заперечували ідеологічну подібність із фашизмом і нацизмом, хоча в ідеології, світоглядних засадах та політичній діяльності ОУН, безумовно, були деякі елементи, які споріднювали цю організацію з італійським фашизмом і націонал-соціалізмом. Ототожнення діяльності та ідеології ОУН із зазначеними ідеологіями було покликане як зняття ідеологічної та політичної боротьби, було засобом нищення політичних

опонентів. Визнаючи очевидний факт, що ОУН мала багато спільного з італійським фашизмом та німецьким націонал-соціалізмом в світогляді, ідеології Організацію українських націоналістів не можна зараховувати ані до фашизму, ані до націонал-соціалізму.

1. *Мірчук П.* Нариси історії ОУН. Перший том 1920–1939 / За ред. С. Ленкавського. – Мюнхен–Лондон–Нью-Йорк: Українське видавництво, 1968.–639 с.
2. *Мицюк О.* Фашизм // Розбудова нації. – 1929. – Ч. 8–9. – Вересень–жовтень. – С. 262–270.
3. *Мицюк О.* Фашизм // Розбудова нації. – 1929. – Ч. 10–11. – Жовтень – листопад. – С. 328–337.
4. *Онацький Є.* Листи з Італії // Розбудова нації. – 1928. – Ч. 3. – Березень. – С. 92–96.
5. *Онацький Є.* Фашизм і ми (сприводу статті проф. Мицюка) // Розбудова Нації. – 1929. – Ч. 12. – Грудень. – С. 397–401.
6. *Сціборський М.* Націократія // <http://newright.il.if.ua/sciborskv.htm>
7. Заява Проводу ОУН // Розбудова нації. – 1931. – Ч. 11–12. – Листопад–грудень.– С. 345–346.
10. Jerusalem Utopia // The Unesco Courier. – 2001. – September. – P. 4–9.
11. Kabul: women in the shadows // The Unesco Courier. – 1998. – October. – P. 3–8.
12. *Leila Shahid.* The resolve of a Palestinian envoy // The Unesco Courier. – 1999. – April. – P. 46–50.
13. Shanghai reborn // The Unesco Courier. – 1999. – January. – P. 3–7.
14. Shrouded in secrecy // Chateline. – 2001. – May. – P. 131–137.
15. Spojmai Zariab: a pen against a nightmare // The Unesco Courier. – 2001. – March. – P. 47–51.
16. Sweeping our backyard // The Unesco Courier. – 2003. – October. – P. 8–11.
17. The soul of Old Cairo // The Unesco Couner. – 2000. – May. – P. 3–8.
18. The World Heritage Newsletter. – 2001. – May–June. – # 30.
19. The World Heritage Newsletter. – 2001. – July–August–September. – # 31.
20. The World Heritage Newsletter. – 2002. – March–April. – # 34.
21. The World Heritage Newsletter. – 2002–2003. – November/December– January. – # 37.
22. „To be the same as everybody is the hell” // The Unesco Courier. – 2004. – January. – P. 36–39.
23. World Heritage Reports. Periodic Report and Regional Programme / Arab States, 2002–2003.

**CRITICISM OF FASCISM AND NATIONAL SOCIALISM ON PAGES OF
THE OFFICIAL PRINTED EDITION OF THE ORGANIZATION OF THE
UKRAINIAN NATIONALISTS „ROZBUDOVA NATSH”**

Oleh Bohuslavskyi

*Kyiv Taras Shevchenko National University,
Institute of journalism
Melnykova str. 36/1, 04119, Kyiv, Ukraine
Tel. office: (044) 211-44-01
e-mail: inst@journ.univ.kiev.ua*

In this article attempt of the analysis of conformity of the basic postulates of Fascism and National Socialism to ideological bases of the Ukrainian nationalism was made. The author has come to a conclusion, that not looking that in the Ukrainian nationalism was much in common with the specified ideologies, they cannot be counted ideologically related.

Key words: Nationalism, publicism, criticism, Fascism, National Socialism, ideology, discussion, press.

*Стаття надійшла до редколегії 19.06.2006
Прийнята до друку 22.06.2006*